

ZORA

ČASOPIS ZABAVI I PODUKU.

Pregled. Poezije: Materni glasovi. Snubitev. — Ura. — Ženska pisma prijatelju. — Dragojila Jarnevičeva. — Misli o napredku Slovencev. — Jezikoslovstvo. — Razgovori. — Književnost. —

Materni glasovi.

Presrečna doba zdaj, moj sin, detinska,
V najlepšem svojem svitu ti blesti,
Najnéžnejša ljubezen materinska
V naročju ker zdaj mojem te drži.

A pride čas, da usta, ljubkovati
Ki moja tebe znajo zdaj samó,
Začela bodo tebi podajati
Naukov važnih z vso resnóbnostjo.

V

Izvedel boš, življenje da dolžnosti
Živeči stvari vsaki naloži;
Da človek blag rad svoje narodnosti
En del močij najboljših posveti.

Da človek ves podoben je rastlini,
Na tujem ki poganja revni cvet,
Uslug, ki jih storimo v domovini,
Ne ve priznavati na tujem svet.

Tak' in enako, sinek, govorila,
Na srce neprestano jaz ti bom.
Beseda moja, vem, te bo nagnila,
Ljubav gojiti za slovenski dom.

P. D.-Pajkova.

Snubitev.

Prijazna, lepa deklica
Na kmetih je slovela;
Ob shodih vaška cerkvice
Ljubljéjše nij imela.

Domà je pridno delala,
Pri delu pesni pela;
Nobena pevka ptičica
Nij lepše žvrgolela.

Veselje, mir je v gnezdecu,
Sokol k mladičem pride;
Cvetico slana zamori,
V ljubezni mir preide.

Na selu mlad prebiva kmet,
Česti ga vsa dolina;
Ovác, goved i trop žrebet
Njegova je lastnina.

Mladeneč z lepo deklico
Po podu krog zaraja.
Kakó bi dekle slutilo,
Da mu pokoj odhaja?

Kak v bistrej reki svitli ščip
O polnoči trepeče,
Ljubezen nežna vsaki hip
Po deklici drgeče.

Da si ko zmer za vse skrbi,
Vzdihuje zraven deva,
Ne ve, kaj jo takó teži,
Z zdravílom ne okreva.

Veselja polje jej srcé,
Okó v razkošji plava,
Ko ž njo mladeneč poljem gre,
Ko ž njo se poigrava.

Zahaja svetlo solnčece,
Od petja log odmeva,
Poljubi jo na ustnice,
Na uho jej golčeva:

„Jaz ljubim devo, ljubim te,
Darúj srcé mi svoje!
Zapusti dvore máterne
I pridi v stane moje.

Skrbij i dela težkega
Z menój ne boš imela,
Po polji boš se šetala
I zlate snope štela.“

Kaj neki deklica stori?
Ne, nij odgovorila.
Vsa zarudi: „naj bo“ veli, —
I zmer sta se ljubila.

Po Burns-u Lukavečki.

U r a.

(Dalje.)

Skoraj precej potem, ko se je razdrlo prijateljstvo (a bilo je to dve leti pred to povestjo), umrje Latkinu žena, ki je dolgo bolehala. Druga hči njegova, triletno dete, ogluší in onemi od strahú, ker se jej je bil spustil roj bečel na glavo, samega Latkina zadane kaplja, ter pade v skrajno siromaštvo. Kako in od česa je živel, to je bilo težko pojmiti. Stanoval je ne daleko od naše hiše v nekej kolibici, ki je bila uže na pol podrta. Najstarejša njegova hči, Raisa, živela je tudi pri njem in gospodarila v njegovej hiši, kakor je najbolje mogla. Raisa je ona nova osoba, kojo vam moram predstaviti.

Dokler je nje oče z mojim očetom v prijateljstvu živel, videla sva se vsak dán; ona je pogosto po cele dni sedevala pri nas, ter šivala ali prela s svojimi nežnimi, hitrimi in veščimi

prsti. Bila je krasna, malo suhljasta devojka, pametnih, mrklih očij, a zabledelega, podolgastega lica. Govorila je malo, a pametno, s tihim in čistim glasom, a pri tem skoro nij odpirala ust, niti pokazovala zob; kedar se je pa smejala, kar se je redko dogodilo, a nikedar nij dolgo trajalo, videli so se precej vsi zobje, lepi, beli kot biseri. Spominjam se tudi njene hoda; hodila je lahko in elastično in kakor da poskakuje pri vsakem koraku; dozdevalo se mi je vselej, kakor da gre po kakih stopnjicah, čeravno je šla po ravnej zemlji. Stala je ravna, a roke je tedaj držala križem na prsih. Vse, karkoli je delala, karkoli je počela — tudi kedar je nit devala v šivanko ali krilo gladila — vse jej je šlo lepo in nežno izpod rok. Njeno krstno ime je bilo Raisa, ali mi smo jo imenovali „črno-ustnico“,

ker je še od rojstva imela na gornjej ustni modrikast madež, kakor da je zobala češnje črnice; ali to jo nij kazilo, nego se jej je celó dobro podajalo. Bila je za leto dnij stareja, nego David. Jaz sem imel do nje neko spoštovanje, ali ona je malo marala za me. Nasprotno pak sta David in ona živela v prijateljstvu; a to nij bilo detinjsko prijateljstvo, nego dobro, čeravno malo čudno prijateljstvo. Bila sta kakor vstvarjena eden za drugega; pogosto sta po cele ure sedela, a ni sta besedice govorila, no vsakdo je opazil, da jima je ugodno — a ugodno jima zato, ker sta skupaj. Take devojke v resnici še nisem videl. V njej je bila združena neka odkritosrčnost in odločnost, poštenost in neka otožnost združena z ljubeznjivostjo. Iz njenih ust nisem čul baš posebno modrih besedij, ali tudi ne navadnih, prostih pogovorov, a pametnejih očij od njenih nisem videl. Od onega časa, ko se je moj oče z njenim sprl, videl sem jo le redko; oče mi je strogo prepovedal, da ne smem hoditi k Latkinovim, a tudi ona nij prihajala k nam. Ali srečeval sem jo na ulici, in v cerkvi, in Raisa budila je v meni vedno iste občutke: spoštovanje in neko občudovanje — bolj nego sočutje. Ona je možko trpela svojo nesrečo. „Prava junakinja“, rekel je o njej nekekrati celo neotesani Trankvilitatin. V resnici morala se je človeku smiliti. Lice njeno je bilo blede, in dobilo je nek skrben, utrujen izraz; njena mlada pleča morala so nositi breme, ki je njene moči presegalo. David videl jo je pogošče, nego jaz; oče se je malo brigal za njega, ker je vedel, da ga David noče slušati. Tudi Raisa se je včasih pokazala pri plotu našega vrta, in se tam shajala z Davidom. Ona nij go-

vorila o čem si bodi, nego mu je po-verila kakovo novo breme ali novo skrb, ter ga vprašala za svet. Slabost Latkinova bila je jako čudna. Roke in noge so mu bile oslabele, ali mogel se je njih posluževati, tudi mozeg mu je še pravilno deloval; no jezik se mu je zapletal, in govoril je mesto edne besede drugo; moralo se je uganjati, kaj je baš hotel reči.

„Ču, ču, ču“, jecljal je prisiljeno — vsak izrek pričel je s ču, ču, ču, „makaze, makaze“ . . . ali makaza značila je: hlebec. Mojega očeta je sovražil kolikor je mogel; mislil je, da radi tega trpi, ker ga je on proklel, in imenoval ga je včasih krvnika, v časih juvelira. „Ču, ču, ču, ne idi nikakor k krvniku, Vasiljevna“, s tem imenom je krstil svojo hčer. Vsak dan je več zahteval; potrebe so rasle, ali kako jim zadovoljevati? Odkod novce? Skrb človeka najprej podere. Težko je bilo poslušati bridke besede iz ust sedemnajstletne devojke.

Spominjam se, da sem slučajno čul pri vrtnem plotu njen pogovor z Davidom, baš onega dne, ko jej je mati umrla.

„To jutro rano umrla mi je mati“, reče ona, potem ko je najprej s svojimi črnimi očmi na okolo pogledala a potem jih povescila, „kuharica je obljubila, da bode cenó kupila trugo; ali ona nij zanesljiva: morebiti bi še novce zapila. Pridi ti, David, da paziš na njo, tebe se ona boji.“

„Prišel bodem“, odgovori David, „jaz bodem pazil na njo . . . a kako je očetu?“

„On joka; veli: tudi mene bodede pokopali. Sedaj je zaspal“. Raisa globoko vzdihne. „Ah, David, David!“ reče in z na pol stisneno pestjo pogrne preko čela in obrvi, a ta po-

kret bil je tako bridek, tako istinit in tako lep, kakor vsako njeno gibanje.

„Ti se moraš bolj čuvati“, reče David. „Nisi morda niti spavala? . . . Pa zakaj plačeš? Žalosti s tem ne moreš umanjšati.“

„Nimam niti časa, da bi plakala“, odgovori Raisa.

„Naj plačejo razkošni bogataši“, pridodá David.

Raisa hotela je oditi, ali se zopet obrne.

„Nekdo hoče od nas kupiti oni žolti veliki robec, ti ga poznaš, kojega je mati poleg dedščine prinesla. Daje nam dvanajst rubljev. Jaz mislim, da je to premalo.“

„Se ve da je premalo“.

„Mi ga ne bi prodavali“, reče Raisa po kratkem molku, „ali potrebujemo novcev za pogreb.“

„Se ve da ga je treba, samo se ne smejo noveci po nepotrebnem trošiti. Te ceremonije stojé mnogo novca. Čakaj, jaz bom prišel. Ti greš? Jaz bom precej prišel. Zdravo, golobica!“

„Zdravo, brate! Sree moje!“

„In nikari ne plači!“

„Naj ne plačem? Naj kuham ali plačem, eno moram“.

„Kaj? Ona kuha?“ pristopim k Davidu, ko je Raisa odišla, „je-li ona sama kuharica?“

„No čul si menda, da je kuharica odišla trugo kupit.“ Ona kuha, mislil sem sam seboj, a njene roke so vedno tako bele, in tako čisto je oblečena . . . baš bi jo rad videl v kuhinji . . . nenavadna devojka je to!

Spominjam se še nekega drugega pogovora pri plotu. Tedaj je bila pri Raisi tudi njena gluho-nema sestra. Bilo je to lepo dete z velikimi očmi in gostimi črnimi lasmi na drobnej

glavici (tudi Raisa je imela črne, temnorujave lasi). Latkin je bil uže slab.

„Uže ne vem, kaj bi začela“, reče Raisa. „Lekar je propisal neko lekarijo, zato moram iti v lekarnico; a naš „mužik“ (Latkinu ostal je še eden mužik) nanesel nam je iz vasi drv in gosko. Ali hišni gospodar nam jo vzame rekoč: „vi ste mi dolžni!“

„Gosko je vzel?“ praša David.

„Ne, nij goska; „stara je“, reče; „nij vredna ničesar. Zato vam jo je mužik prinesel“, reče on“.

„Ali on nima pravice tega storiti!“ reče David razsrjen.

„On nima pravice, ali jo je vendar vzel . . . Odišla sem na pod, tam imamo neko staro zarjavelo škrinjico; začnem jo pretresati . . . in glej, kaj sem našla v njej!“

Ona potegne izpod robca, kojega je na prsih nosila, veliki daljnogled, s srebrom okovan in obložen s finim zažoltelim usnjem. David, kot poznavalec vsake vrste instrumentov, vzame ga precej v roke.

„Angležki“, reče on, stavljaoč ga včasih na eno, v časih na drugo oko. „Dalekozor, ki se na morju rabi!“

„In stekla so cela“, nadaljuje Raisa. „Pokazala sem ga očetu; rekel mi je: „vzemi ga, ter ga nesi juveliru!“ Kaj misliš, ali bi se dobilo kaj zanj? Čemu nama dalekozor? Da bi vsaj ogledalo imeli, da vidimo, kako smo lepi, ali na žalost tudi tega nimamo“.

In ko je te besede izgovorila, nasmejala se je Raisa na glas. Njena sestra se ve da nij mogla čuti, da se ona smeje, ali najbrže očutila, da se jej telo trese; prime Raiso za roko, in pogledavši jo s svojimi velikimi očmi, poplašeno namrgodi svoje lice in začne plakati.

„Taka je ona vselej“, reče Raisa, „ona ne trpi, da se kdo smeje“.

„No, ne bodem — dušica, ne bodem se smejala“, reče in nagne se k detetu, ter mu s prsti lasi pogladi. „Eto, vidiš?“

Izginil je smeh z Raisinega lica in njenih usten. Dete utihne. Raisa se povzdigne.

„Tako, David, glej . . . za dalekozor. Škoda je za drva in gosko, čeravno je stara!“

„Deset rubljev dobili bomo gotovo“, reče David, gledajoč neprenehoma v dalekozor. „Jaz ga bom kupil od tebe . . . a za lekarijo petnajst kopejk . . . je-li bode dosta?“

„To mi bodeš posodil“, šepete Raisa, vzemši od njega petnajst kopejk.

„Dobro. Menda mi bodeš še obresti plačala? Jaz imam zalog. Kako je to masiven dalekozor! . . . Ti Angleži so vendar prvi ljudi“.

„A pravijo, da bodedo imeli ž njimi vojsko.“

„Ne“, odgovori David, „sedaj se bodedo tolkli s Francozi“.

„No, ti to uže bolje veš. Nikar ne pozabi. Z Bogom!“ —

Še eden pogovorov, kojega sem pri istem plotu čul. Raisa bila je jako v skrbeh.

„Pet kopejk glavica zelja in tako majhena, da ne more biti manja“, reče ona naslonivši glavo na roko. „To je strašna draginja! A za šivanje še nisem dobila plačila.“

„A kdo ti je dolžan za šivanje?“ vpraša David.

„Ona trgovkinja, ki stanuje zvanaj mestnega zida“.

„To je ona, ki vedno nosi zelen kožuh, ona debela žena?“

„Da, da“.

„A, ta debela gizdalinka! Od debelosti komaj diše. Zna se nališpati, ko gre v cerkev, a svojih dolgov ne plačuje!“

„Plačala bo uže . . . ali kedaj? Ali David, mučijo me zopet nove skrbi. Mojemu očetu omililo se je sedaj, da nam pripoveda svoje snove — a ti veš, da z jezikom ne more več vladati, kajti kedar hoče izreči edno besedo, uide mu druga. Kar se tiče jedi ali česa drugega, kar se nahaja v hiši — tega smo se uže navadali, to razumemo; tudi pri zdravih ljudeh sen nij razumljiv, a pri njem je — prava nevolja! Tako mi je rekel: jaz sem jako zadovoljen, danes sem se neprenehoma sprehajal z belimi pticami; gospod Bog dal mi je venec cvetja, a v njem Andrušo z nožičem. On sestrico imenuje Andrušo. — Sedaj bodeva, reče, oba ozdravela. Le nožiča nama je treba — potem pa tako vreži! in pri tem pokaže na goltanec. Jaz ga ne morem razumeti; rekla sem mu: dobro, dobro, oče; ali on se je srdil ter mučil se, da mi razjasni, kaj hoče. Naposled potočile so se mu solze iz očíj.“

„Da, morala bi mu bila kaj reči“, vmešam se jaz, „da si se mu Bog vé kaj zlagala“.

„Jaz ne morem lagati“, odgovori Raisa in povzdigne roke. V resnici, mislil sem, ta ne ume lagati.

„Nij treba lagati“, reče David, „ali tudi nij treba, da se tako žalostiš in da kvariš svoje zdravje. Ne bo se ti nikdo za to zahvalil“.

Raisa ga pogleda.

„Kaj sem te hotela vprašati, David; kako se piše bil?“

„Kako, bil?“

„Dá, n. pr. bil živel?“

„Piši: bi-l!“

„Nij takó“, rečem zopet jaz, „to nij čisto pravilno — ne bi-l', nego bi-li!“

„E, to je vse eno“, reče David, „piši bi-l' ali bi-li. Glavno je, da ti le živiš“.

„Rada bi pisala pravilno“, pridoda Raisa in nekoliko zarudi.

„To mi lahko koristi . . . Oče, kako je ta nekedaj pisal! On je tudi mene naučil pisanja. A tedaj, siromak, s težko muko komaj napiše nekoliko pismen!“

„Bodi mi samo ti živa“, ponavljal je David, a nij obrnil očij od nje. Raisa brzo pogleda v njega in jače zarudi. „Živi ti . . . a pisati, piši, kakor znaš . . . Do Boga, glej jo čaralico! (Čaralico imenoval je David tetko). Kaj jo je simo prineslo? . . . Idi duša, domu“.

Raisa še enkrat pogleda v Davida, a potem brzo odide.

David je jako redko in nerad govoril z menoj o Raisi in njenej rod-bini, posebno od one dobe, ko je začel pričakovati, da se bo njegov oče vrnil iz prognanstva. Mislil je samo o tem, kaj bo delal in kako bomo živeli, kedar se povrne oče. Očeta se je živo spominjal in opisoval mi ga z neko posebno slastjo.

„Visok, močán človek“, govoril mi je; z eno roko vzdigne dva stota (centa) . . . Kedar zakliče: Hej mali . . .! čuje se po celej hiši. A pri tem dobre naravi . . . in hraber! Dozdeva se mi, da se nikogar ne boji. Živeli smo lepo, dokler nas niso upropastili! Sedaj je menda, kakor se mi je reklo, osivél, ali prej je imel rumenkestelasi, kakor jaz. Bil je to čvrst korenjak!“

David nij hotel nikakor pristati na to, da ostanemo v Rjezanu.

„Vi bode te odišli“, sem mu rekel, „ali jaz bodem ostal“.

„Neumnost! mi te vzamemo s seboj“.

„A kaj bo z mojim očetom?“

„Očeta bodeš pustil tu. Ako ne zapustiš očeta, propadel boš“.

„Kakó to?“

David mi ne odgovori, nego nabere obrvi.

„Poslušaj, ako gremo z očetom“, začne on zopet, našel si bo on dobro službo, a jaz se bodem oženil . . .“

„No, menda še ne tako hitro“, rečem jaz.

„A zakaj ne? Jaz se bodem kmalu oženil“.

„Ti?“

„Da, jaz; no kaj?“

„Je-li si uže izbral devojkó?“

„Se ve da“.

„A koja je to?“

David se nasmehne. „Kako si ti vendar zabit! Koja bode, nego Raisa?“

„Raisa?“ vprašam začudjen. „Ti se šališ!“

„Jaz se, brate, nikdar ne šalim.“

„Ali ona je za leto dnij starejša, nego ti!“

„Pa kaj zato? No pustiva ta pogovor“.

„Dovoli mi še eno vprašanje“, nadaljujem, „ali vé ona, da jo hočeš vzeti za ženo?“

„Najbrže da vé“.

„Ali jej še nisi nič rekel?“

Kaj je tu treba reči? Kedar pride čas, bodem jej rekel. Sedaj je dosti!“ David vstane in ide iz sobe. Ko sem ostal sam, mislil sem in razmišljal . . . in naposled sem se prepričal, da David ravná kot pameten in prak-

tičen človek; in laskalo mi je to tem bolj, da mi je prijatelj tako praktičen človek.

A Raisa v njenej večnej črnej haljini dozdevala se mi je na enkrat

divna devojka, ki je vredna najudanejše ljubezni.

Ruski spisal Ivan Turgenjev.
Prevel Ivan Naglič.

(Dalje pride.)

Ženska pisma prijatelju.

X.

Prijatelj! Na smrt misliti, mučna misel. Maloktera človeška duša bi nehoté strepetala pri tej misli. Zakaj, sami prav za prav ne vemo, in dá-si se jako pogosto ukrade iz obupnih človeških prs otožni vzdih: „rajši bi umrl“, vendar, ko bi tak vzdihovalec imel voliti smrt ali še takó težko življenje, izvolil bi si najbrž zopet trudapolno prejšnje življenje pred temno strašno smrtijo.

Posebno mladina, brezskrbna mladina, prijatelj, ta si za vsako neizpolnjeno željo brž želi umreti. Ona o smrti govori kakor o plesni zabavi; ona celó trdi, da se smrti ne boji, temveč še veseli.

Ali veste pa, prijatelj, zakaj ona takó lehkomiselno in neustrašljivo govori? Ker méni, da smrt še nima pravice do nje.

Opazujmo pa zdaj starost! Ta skoro omedleva kadar čuje, da je kdo umrl. Pri vsaki mali neugodnosti, pri vsaki otožnosti uže meni, da so to znaki bližnje smrti.

Uboga starost! ona vé, da je v večí oblasti smrti, nego življenja; zato se smrti tudi tako boji.

Tudi mene, prijatelj, premišljujočo neomejeno oblast ledene smrti, in predstavljajoč si nje neizogibljive posledice, spreleti groza in neki grenki čut se me polasti, da skoro nehoté

mrmrajo moje ustne nespametno besedo: čemu se pa rodimo, ako uže nismo vstvarjeni za vedno življenje?

A to hrepenenje po življenju, prijatelj, meni ne velja.

Jaz ne živim za sebe, jaz le živim za svoje drage. Ali da baš ti dragi, koje v srcu in spominu nosim, se bodo morali enkrat od mene ločiti, misliti, da na njih mila trupla bode enkrat brezčutna lopata usula trdo kamenje in suho prst, to dela mi žalost, ljuto žalost.

Ali kakó otročje, prijatelj, govorim danes! Ali nismo pa tudi v žalosti podobni otrokom? Gotovo! Otroci se jočejo in togujejo največje zato, ker njih mlada pamet ne zná še voditi njih želij in čutov zahtevajočih takoršne reči ali izvršitev takih dejanij, koja niso za-nje, koja se ne dajo izvršiti.

Človek, preveliki žalosti podvržen izgubi takó rekoč luč svoje pameti, udavši se čutom, daje se od njih prevladati, postaja otrok samo s tem razločkom, da otrok v žalosti upije med tem ko dorastlemu človeku presnobno tugovanje zamori še ono malo, kar je v njem krepostnega.

In vendar, ukljubo mojemu silnemu strahu izgube mojih dragih, spominja me današnji dan, otožni vseh pokojnikov dan, da vse, vse, ki na

zemlji živimo, čaka enaka osoda: smrt!
Strašna resnica!

Ubogi rod človeški, ti si podoben jesenskem listju, koje polagoma z drevja upada. Komaj smo posušili solzé vzbujene po smrti dragih nam oseb, uže nam gorkeje solze naznanjajo novih izgub. Oj, pustite mi prijatelj, da ponovim prašanje: čému se tedaj rodimo, ako je naše življenje tako kratko? —

Ali vseh pokojnikov dan je danes, dan posvečen spominu našim ljubim rajnikom, a ne samo premišljanju o bodoči smrti nas, koji še uživamo življenje.

In kdo, prijatelj, je izmed nas, v kojega srcu ne bi živel spomin kakega preminulega?

Oče ali mati, brat ali sestra, sorodnik ali prijatelj, tako izgubo je uže vsak človek izkusil, in danes, bolj nego vsak drugi čas, pogreša on izgubljenega, ga želi imeti, ga išče pod podobo priprostega križa ali bogatega spomenika, kojemu se ali s kratko

molitvico, ali z utrinjajoča solzico ali s samim nemim pogledom pridružuje.

In te molitvice, te solzice, ti bolest naše duše ovajajoči pogledi podajajo nam novih močij, da upokojeni in udani zapustimo kraj miru, da ga zapustimo z neko tiho zavestijo, da vsled naših obiskov tudi naši pokojni mirneje dalje počivajo.

„Liebende haben Thränen und Dichter Rhythmen zu Ehren der Todten.“

Tako je rekel Goethe, koje izvedel smrt nekega svojega ljubljencea, ter posvetil umrlemu neumrjoči spominek v verzih.

Prijatelj, tudi meni so se oči napolnile s solzami, però se mi od notranje bridkosti ustavlja, sveti spomin mojih dragih preminulih se mi, pišočo to, močneje in glasneje v prsih oglašča.

Naj Vas tedaj za danes zapustim, naj moj duh sledi mojemu notranjemu čutu, da pokojnikom zadnje, edino dolžnost izpolnim: blagospomljanje njih!

P. D. - Pajkova.

Dragojila Jarnevičeva,

pisateljica hrvatska.

Hrvatski napisal Ivan Trnski.

Vvod prevoditeljev.

Ko je dr. Ljudevit Gaj l. 1835. z narodnimi listovi: „Novinami“ i „Danico“ počel svoje rojake iz trdnega spanja na novo duševno delo buditi ter povzdignovši visoko narodno zastavo meseca mlaja i zvezde danice — jugoslavljanski grb — tudi božanstveno idejo jugoslavljanske sloge i vzajemnosti probudil: tedaj je posebno na Hrvatskem poskočilo na noge vse, kar je imelo le nekaj srca i čuti v prsih. Vredni sinovi „ilirski“, boritelji one

dobe, pohiteli so na duševno bojišče, na polje književno, da žrtvujo sile svojega uma slavnej, ali bednej domovini. Tedaj so postale one divne i vznesene budnice i davorije, kojim imamo skoro največ zahvaliti ono malo dobrega, kar ga je rodil ta vseobčni pokret, i od kojih nam šče danes srce v prsih igra, kedar jih poslušamo ali o njih čitamo.

Ali rodoljubi, vojujoči za napredno idejo narodnosti, zapazili so odmah, da misel, za koje se ne zanima tudi

polovica naroda, ženski spol, ne more imeti uspeha. To je med drugimi živo čutil plemeniti grof Janko Draškovič ter je zato vže l. 1838. izdal v nemškem jeziku knjižico, kojo je namenil „veledušnim hčeram Ilirije“ (Ein Wort an Iliriens hochherzige Töchter über die ältere Geschichte und neueste literarische Regeneration ihres Vaterlandes), v kojoj pozivlje krasotice, da počno negovati narodne svetinje. „Istina je utemeljena v povesti vseh časov — piše on — da se izobraženost kojega naroda najbolj daje prosoditi po tem, kako ta narod spoštuje svoj jezik i svoje žene, i da so žene najbolj podbujevalke vsega človečjega delovanja, brez kojih ne more nič velikega napredovati. Za to blagor narodu, kojemu za koristi plamté tudi žene!“ Zaradi tega pisec vabi veledušne hčeri ilirske, da se brinejo za koristi naroda, ter končuje: „Ne, jaz ne dvojim, ve bodete pročitavši te liste zauzele se za stvar domorodno s onim svetim žarom, ki more plamteti jedino v vašem nežnem srcu; ve ne bodete hotele zaostajati za veledušnimi ženami drugih izobraženih narodov, kar se tiče najvzvišenejšega čuvstva — domorodne ljubezni — nego bodete svetu pokazale dejanjem, da ste vredne hčere najstarejšega plemena onega naroda, kojemu se ime izvaja od Slave.“

Važnost, kojo je ta plemeniti grof podajal krasnemu spolu v narodnem pokretu, čutili so tudi drugi. Za to so i oni isto tako marljivo si prizadevali, pridobiti tudi žene za narodno stvar. A to je imela učiniti pesem. Za to nam se nij čuditi, ako je poleg onih budnic i davorij toliko pesem spevano

baš ženam v slavo. Pesem imela je zadačo, udomiti v ženskem srcu, v tem ognjišču plemenitih čutjenij, narodno misel ter v njem pripraviti stan velikim narodnim pomislím. (Prim. govor Ivana Zahara v „Viencu“ leta 1871. br. 43.).

Da v tem žaru vseobče navdušenosti i pri takovem književnem sméru niso ni žene ostale hladnega srca i prekrižanih rok, to je povsema neravno. Stopile so tudi krasotice v kolo narodnih buditeljev ter z mnogimi venci okrasile narodno književnost.

Najznamenitejša „ilirskih“ pisateljic te dobe je Dragojila Jarnevičeva, zvesta hči hrvatska — kakor se veli o njej v nekrologu — koja je delovala od mladosti do poznih dnij o prosveti, svobodi, napredku svojega naroda i poklonila mu mnogo lepih pesmic, mnogo zanimivih pripovedk, ter je v novej dobi hrvatske književnosti jedina Hrvatica, koja je samoraslih del lepe književnosti sestavljala. Tudi slovenskemu občinstvu je znana ta hrvatska pisateljica po nekajih pripovedkah, koje je poslovenil Jos. Levičnik (v Novicah). Nekaj zaradi tega, največ pa iz želje, da bi na plemenito, vročo ljubavjo za domovino plamtečo Hrvatico ogledale se tudi sestre njene Slovenke, ter nje primer nasledovale, naj priobčim tu čitateljem in čitateljicam životopis domorodne književnice, poslovenjen po hrvatskem izvorniku, kojega je napisal Ivan Trnski v l. 1875.

A. Fekonja.

(Dalje pride.)

Misli o duševnem napredku Slovencev.

(Dalje.)

Da si smo tukaj dolgo vrsto napravili, kljub temu, da smo se vzdrževali vsega le kolikoršnega razjasnovanja te ali one točke, vendar smo povsod le o kakovosti govorili, nikoder pa nismo velikosti za posameznosti ali za vsoto in splošnost poštevali. Vse te reči tedaj bi se lahko pri narodu nahajale, ki ima večje ali manjše stopinje vseh naštetih pridevkov. Moramo tedaj to, kar za večje in manje, za bogatejše in ubožniše narode enako velja, zdaj s kolikostjo za naš narod določiti. Tako smo prišli do pozitivnih nasvetov, kakó se dá tem in enakim pomanjkljivostim v okom priti, kar v naslednjem delu storimo.

Materijal, na katerem in o katerem slovanski narod živi, je omenjeni obseg slovenske zemlje. Kakor je ta svet zdaj, ima v sebi določeno moč, neko omenjeno število prebivalcev preživiti. Slovenec nima vzroka željo v sebi vzbujati, da bi bilo mogoče meje slovenske geografično raztegniti.

Z rudniki se naša zemlja ne more zeló ponašati; tudi ne smemo velikih in važnih odkritij v tem oziru za vzboljšanje splošnosti pričakovati. Dalje ne bo zemlja sama ob sebi iz toplejših krajev presajenih rastlin rodila. In živinorejstvo se lahko že po tem sodi, do kakšnega bogatstva je mogoče naš narod v tem oziru dovesti. To so torej meje, katerih ni mogoče prekoračiti. Vse kar smemo upati, ima svoj vzrok v roki slovenskega ljudstva. Razvitek narodnega gospodarstva dá rastline in živino pomnožiti in vzboljšati. Množenje in boljše stanje ljudstva je tedaj od tega odvisno, kako si bo zemljo z

dalnjim obdelovanjem in s tem svoje pridelke pomnožilo in požlahtnilo.

Obrtnije dosedaj slovenski narod v imeniti meri nima. Kar je, služi bolj za domače potrebe. Pa če tudi podlago obrtništva visoko vzboljšamo, imamo premalo ravne, rodne zemlje, da bi mogli pridelkov v masah obrtniji v pre- in izdelovanje podajati. Iz tega pa sledi, da slovenski svet ne bo mogel sè svojimi pridelki in izdelki kupčij in prevrata v svoj dobiček prestvariti. Tudi ni upanja, da bi se mogla razviti na Slovenskem velika kupčijska mesta, kakor na razkrižju potij. Eno znano pomorsko mesto je zdaj bivstveno v tujih rokah, katero tudi prihodnje ne bo dajalo posebnega dobička Slovincem. Ako tedaj tudi slovensko zemljo z železnicami prepredejo v večji meri, kakor do zdaj, Slovenec ne bo imel mnogo svojega izvažati. K večjemu bo videl tuje blago po domači zemlji privažati in odvažati. Povsem nam je sklep dovoljen, da slovenski narod velikega bogastva ne bo nikoli dosegel in ga ne more doseči. Kar koli sme Slovenec upati, je da bo s pripomočki in soveti deloval in sebe ob svojem pošteno na neki stopinji omike redil. Vsi drugi upi so brez realne podlage, tedaj nikakor ne pametni.

Samo ob sebi tedaj se razume, da moramo za sedaj vse tiste poskušnje odobravati, ki merijo na vzboljšanje ravno podanih močij, ktere so tla, brez katerih ne moremo nič početi. Racionalno bi bili morali tu početi; pa historične prikazni imajo pogostoma zadržke takó, da se večkrat ne raz-

vijajo po naravni poti. Kjer koli so se tedaj gospodarska društva na Slovenskem enega ali več oddelkov snovala, bile so to naredbe zdravega uma. Če tudi s početka take naprave vidno ne koristijo, je že to neprecenljivo, da so vednostnega in praktičnega načela. Vsaka reč se s časom dalje razvija, da je le enkrat prav začeta. In da tukaj s hvalo, ki jo principijelno podpiramo, ne zaostanemo, moramo specifično prikazen navesti. Vsem Slovincem znane „Novice“ imajo zraven drugih zaslug, ne gledè na to, ali so svoj namen povsem dosegle ali ne, zaslužno mesto v kulturni zgodovini. Ni pa treba tukaj dalje hvaliti, ktere pokrajine slovenske pred drugimi ekonomično napredujejo; naj marveč za naprej vse skupaj skrb obračajo v popoljšanje prve podlage. Naj pomislijo, da je delavnost tukaj bolj n e o d v i s n a kakor vsaka druga, če se ozrejo, s čem se ima narod po drugih straneh boriti, predno si le podlago ustvari. Tukaj takó rekoč po tihotapsko utegnemo toliko napredovati, da bomo smeli ponosni biti. In koliko dela je tukaj! Kdor je obupal nad drugim delovanjem in drugimi vspeli, naj se tu sem poda. Koristil bo prihodnjikom, ko bi tudi v najhujšem slučaju morali v tujem duhu izobraževati se. Naj pomisli, da bodo ti sinovi v najhujšem slučaju še vedno indo-evropskega debla, in da za tem še tiči splošno ime, koje se zove človeštvo. Ko bi jaz moral specijalno razvijati, kakó naj se tū na dalje počne, bi strokovnjakom v polje zašel, iz kterega me lahko zavrnejo. Zadosti je navesti pogoje, iz kterih vresničenje dober sad prihodnjosti obeta. Drugo prevažno merilo moramo na slovensko ljudstvo samo kot táko položiti. Ako smo do zdaj

v mislih imeli narod na sploh, moramo ga zdaj v njegove glavne skupine razdeliti. Gotovo primerna razdelitev za Slovence je, ako trdimo, da je glavni in največi del kmečki stan, in vse drugo v manjšini štejemo kar naravnost k nekmečkemu stanu. Nekmečki stan bi lahko tudi izobraženejši del imenovali. Ta bi se pa zopet cepil v stan bolj vsakdanji in više omike. To bi pa morda žalilo, a poleg bi bilo še nerazvidno. Bolj praktično, če poštevamo vso drugo manjšino v meščanstvo in skupino više omike. Neprijetnost bi nastala le v tem, da stanujejo više omikani tudi v mestih, in taki, ki so na stopinji meščanov, tudi razun mest. Pa naj jim bo s tem rečeno, da jih nočemo izpuščati, kjer koli so, ampak, da vse radi imamo, in da smo le nespretni boljšo praktično razdelbo najti.

Da je kmečki stan v veliki večini na Slovenskem, pričá tudi izrek, da pogostoma slišimo, „Slovenci so kmečki stan“. Tudi Koseskega „Kdo je mar?“ ima to stališče pred očmi. Natanje pa naj statistika naše mnenje potrdi.

Komur bi ta dejanstvenost ne bila povšeči, naj se tolaži, da so nam ne le vsi drugi Slovani popolnoma tudi gledè tega sobratje, ampak tudi večine drugih evropskih narodov. Razložek se vé da važen, je le ta, da drugi narodi nimajo ne v kmetijstvu *κατ'ἐξοχήν*, ampak tudi bolj ali manj v obertnijstvu in kupčijstvu svojo moč. Dosledna je zdaj trditev, da se morajo glavne in skoro vse naše težnje do in okoli kmečkega stanu sukati. Iz tega pa nastaja prašanje, kaj je storiti, da ta stan v svojem položaju utrdimo, da se materijalno in primerno tudi duševno povzdigne. Prej smo videli potrebo, da racijonalno razvijamo gospo-

darstvo v tej stroki in praktično izvršujemo. Ko bi tedaj kmet tudi ne imel drugih potreb človeških, morali bi mu ona sredstva podati, po katerih edino utegne umeti in izvrševati, kar mu prava ekonomija napoveduje. Že to samo je dovolj, pa tudi mogočna sila v tem tiči, da moramo kmeta vsaj toliko sposobnega napraviti, da bo dotično racijonalnost umel. Moramo mu tedaj domačo kmečko šolo ustvariti. Ta je tedaj prvi pogoj gospodarske šole. Samo iz tega pa že lahko odobrujemo one prizadetve, da bi nam domačo šolo podali. Z druge strani pa iz tega potegovanja spoznavamo, da smo morali ali da moramo prej toliko politične prostosti doseči, ki nam dovoljuje brez zadržkov šole kmečke ustanavljati. In ker že tukaj vse eno iz drugega izpeljujemo ali eno z drugim utemeljujemo, tukaj lahko tudi prejšnjo opazko opravičimo, zakaj je historičnost pogostoma drugačna, kakor racijonalno razvrščenje. Kmeta izobraziti za njegove potrebe, je prva in kjer so zadržki, moramo te prej odstraniti. In zadržki so pri Slovencih bili. —

Tu sem pripada tudi odobravanje vseh onih šol, ktere hočejo obrtniji pomagati. Dejanstvenost sedanja in prihodnja pobiljšana naj kaže, kje in zakaj naj obrtnija prej v kmečkih, potem svojih šolah poduka in razvitka išče. Že mésto samo, ktero smo tej skupini dali, kaže, koliko važnost tej podlagi pripisujemo. Zraven ne nehamo opominjati, kako je potrebatu vzdramiti se in brez zamude potrebne moči za povzdigo porabiti.

Meščanstvo ima svoje posebno okrožje, vsled tega pa svoje posebne naglede in potrebe. Iz prejšnjih trditev posnemamo, da tudi meščanstvo slo-

vensko pri vsem prevratu kmečkih pridelkov in obrtnijskih izdelkov velikansko obogateti ne more. Tudi tú so meje nepremakljive.

Kakor ne bo mogel kmečki stan čez neko določeno mejo se pomnožiti, in še to za zdravi razvitek le po razmeri vzboljšanja zemljišč in tega, kar zemljišče rodi, ravno tako ne bodo mesta na slovenskem mogla ne ona, ktera obstojé, na dalje se razširjati, ker elementov v obrtniji in kupčiji ne more čez mejo v mesta dohajati, niti je mogoče prorokovati, da bodo sedanji trgi po vsem v mesta se spreobrnili, ali pa čisto nova mesta iz tal izrasla. Kdor bi na to mislil, da bi lahko obrtnija nastala s tem, da bi pridelke privražali, temu je odgovarjati, da premoga, in kar je za stroje potreba, v domači zemlji manjka, vožnja pa surovega blaga in kurjave bi stala toliko, da bi izdelki vsled takih pogojev morali zaostati vsled nemogočega tekmovanja drugih obrtnijskih mest. Sicer bi slovenske reke povsod dale za male izdelke stroje na vodi napravljati. In tudi brez ognja in vode je lahko, posebno po gorah na ta in ona ročna izdelovanja pletenine iz preje in lesa pridejo, kakor je to po drugih krajih pod podobnimi ali enakimi pogoji navada.

Sicer pa, kakor je žalostno, da se po nekih krajih ubožstvo množi, také da se po primorani hoditi iskat si kruha kot dninarji v tuje kraje, ravno také ni zadosti priporočati, da se ne le na vzboljšanje gospodarstva misli, ampak tudi na izdelovanje drobnin, ktere bi bile v stanu ljudstvo prerejati.

Z druge strani je znana žalostna prikazen, da še to, kar bi Slovenci lahko sami izdelovali in prevažali, tam, kjer največ nese, pusté tujim rokam.

Tudi dokaz, koliko še zrelosti manjka, da bi si sami pomagali in se na svojo roko vodili. Kako bi lahko protivnik očital: „Kako hočeš, Slovan, drugod na vrh priti, sam se voditi, ko si še tam sužnik, kjer si imel od nekdanj pristo roko“?! — Ali Čeh in Rus sta že taka obrtnika in kupčevalca na drobno in debelo postala, da ono očitane ne more zadeti naše nesposobnosti same na sebi. To pa daje upanje do boljše prihodnosti tudi na tej ne malo važni strani.

Skupina više omike, kakor smo jo imenovali, ima svoje pogoje v kmečkem stanu in meščanstvu. Še vedno moramo misliti, da tega samo potrebe vstvarjajo, ne pa omika, ki bi imela v sebi namen. Kakor dobimo za sedanjost skoro natančno število v tej skupini za slov. narod, ravno tako bo moralo se tudi dalje množiti razmerno po načelu potreb. Vemo, da tu slov. narod nima vseh svojih više omikanih sinov samo za svojo rabo; pa če se to tudi predrugači v ugodnejše razmere, je narod premalo številen, da bi mogel za take namene večje broje izobraziti. Vendar ravno ta skupina utegne mnogoteri dobiček domačiji pridobiti, če tudi in ravno zato, da se na tujem v svojem delovanju izvršuje.

S tem smo material dokončali, kterege ima slovenski narod natanko po velikosti meriti, ako noče utopično sam sebe slepiti. Velikanskega in mogočnega zvanaj nikjer ne moremo pričakovati, pač pa izdatnega poboljšanja in požlahtnjenja. Naravno je, da zdaj duševno stanje in razvijanje pretresujemo in dospemo kolikor mogoče k določnim sklepom. — Komu bi se ne zdelo pretrivijalno trženje, da gmotno stanje je prvi pogoj duševnemu? In vendar bi lahko kakor posameznik, tako tudi

narod zarad neopravičenih želj in velikega upanja to resnico prezrl.

Denimo v pojasnjenje vse naravne zadržke in ovire na stran. Narod ima omejeno bogastvo in omejeno število prebivalstva. V naravnem stanju bi, z gotovostjo trdimo, toliko moči imel, da bi si v zadrugah ali občinah utegnil vzdrževati domačo šolo s primernim podukom. To se kaže tudi zdaj v obče i tam, kjer so male soseske. Ravno tako svedoči današnja izkušnja, da bi ne bilo preveč, pokrajinam ali večim kosom pokrajin šole vzdrževati, ktere bi imele v splošni omiki, kakor zdaj na gimnazijah in realkah, vzrejevati. Še celo bi zraven pripravnic za učitelje malih šol, tudi semenišč za učitelje srednjim enakih šol doma vzdrževali. In ako je mogoče drugod v manjših mestih dušne pastirje in drugod tudi pripravnike v takih mestih izšolati, bi to tudi Slovincem ne bilo nemogoče. Na tak način bi imeli kmalu skup takó imenovano „univerzo“. Viša šola za zdravnike pa bi ne imela kmalu upanja, na slov. tleh vspešno se uriti. Ta šola, kakor znano, potrebuje velike zdravnišnice. Taka pa v naših le malih mestih ni mogoča. In ker naša mesta nimajo pogojev naglo rasti, bi takih šol tudi za na dalje ne mogli snovati. Zgodilo bi se le, ko bi Trst v rokah slovenskih bil. Tam bi se dala tudi zdravniška šola brž napraviti.

Iz vsega tega posnemamo, da bi Slovenci brez zadržkov notranjih uspešno više šole si vzdrževati mogli. Toliko število prebivalcev imamo. Drugače bi bilo z višo takó imenovano tehniko. Za to bi ne imeli ne bogastva ne učencev dovolj. In ko bi je tudi imeli, bi domače potrebe ne potrebovale toliko izšolanih tehnikov. To sledi že z omejenostij materijala, ktere smo

prej opisavali. Za tujstvo pa doma tehniko vzdrževati, bi zopet ne ugajalo.

Gospodarskih in obrtnijskih šol

nam ni treba več omenjati. S tem pa je šolstvo gledé naprav končano.

France Podgornik.

(Dalje pride.)

Jezikoslovstvo.

Mereseć. Starodavni narodi so svinjam največo rodilno moč pripisovali, zato so jim tudi ime po rodovitnosti dali, grški σῶς-ῶ-ς, zend. hu, lat. sū-s, althd. sū, Sau, goth. sv-ein, slov. sv-ini-ja, sansk. su, generare. Tudi roditelj svinjski: mereseć, je dobil po svoji rodilni moči ime, in se veli staroslov: veprъ, sansk. vap, semen spargere, slov. mereseć, tudi mutato m in n: neresec, hrvatskoslov. nerist. Ker v staroslov. nerestъ označuje: coitus, brž ko ne tudi: neresec označuje plodno žival, animal coiens, primeri sansk. mrš, irrigare.¹⁾

Ker je vepr služil tudi starim narodom za symbol moči in hrabrosti, so ga stari Indi imenovali: bālin, silen, močen, in tudi deblo: ner označuje moč, silnost, latinskosab. ner-on,

fortis, ner-io, fortitudo, irski neart, valsk. nerth, virtus; sanskr. naras, mož, zend. nar, grški ἀνηρ, ruski ner-j-aha, možicelj, kein rechter, ordentlicher Mann; torej tudi ner-es, ner-es-ec, ner-ist utegne označevati: močni, silni. Mereseć rad na samem živi, le prvi dve leti šče je rad v društvu svinj, zato ga Francoz imenuje: bête de compagnie. Njegovo samotarsko življenje so opazili uže starodavni narodi, in mu dali zaradi tega ime samonjaka, tako Grki μονος, Francozi sanglier, v sredovečni lat. singularis, Eber, Italjani: cinghiale, skaženo iz singularis, Sardinci: solun iz solus, in tudi Poljaci ga imenujejo: odynee, jedynak, rusk. edinъcъ, kar isto označuje.

Davorin Trstenjak.

Razgovori.

VI.

Smel bi skoro s pesnikom reči: „kje so časi, kje so dnovi“, ko sem prejšnje razgovore pisal. Danes so mi zopet prišli na misel, kot neka stara sanja, koje se človek pozno enkrat domisli. A glej! kar je najteže, za-

četek sem novemu razgovoru uže zgotovil. —

Kje so časi! — „Kakošni časi?“, prašate me, prijatelj. — Časi, pravim, ko je bilo vse nekako drugače po svetu. Ali pak se samó motim, in nij li res nekdanj bilo drugače? Ali pa je sploh kedaj bilo drugače nego danes? — Do tolikega skepticizma nisem še prišel, da bi o tem dvomil. Kar vidim, to po mojih mislih v resnici biva, ali je barem enkrat bivalo. Filozofa Locke in Hume sta sicer vse hvale vredna

¹⁾ Srb. narastiti, sich begatten, rusk. norositsja se reče de coitu rana-rum, primeri šče srb. nerastovit, non castratus.

moža, in skepticizem, kateremu je Locke oče, Hume pa kum bil, nij brez podlage, ali moje oči v glavi tudi ste, in torej tudi nekaj vidite, in kar vidite, to je ali je vsaj bilo.

Pa kam zahajam? — Bili, bili so časi, ko smo upali, mnogo upali, več upali nego storili! Kakó gorko nam je bilo srce za vse, kar je nosilo domače ime, kar je nosilo ime Slave! Kakó smo srebali z želečnimi ušesi navdušene besede naših tadanjih govornikov, kakó verovali in prisezali v njih izreke, kakó poslušali mile, sladke pa tudi burne pesni naših Jenkov, radovali se harmoničnih glasov naših skladateljev, ki so nam živi ogenj izvabljevali iz očíj in žil! Da! bili so časi, ko nam je gorél čisti ogenj rodoljubja na ognjiščih mladih src, ko smo v sebi čutili navdušenost mladih orlov, ki se prvič zibljejo nad strmimi propadi, temno pod njih krlom zavajočimi. To je bil mladenški duh, ki se je vsega nadejal, ki je bil napolnjen z visokimi čuvstvi, ki je veroval v dosego svojega cilja, ki je uže naprej užival sadove bodočih neutajljivih pridobitev.

Prašajmo se, ali smo krivo čutili, ali smo po otročje verovali, ali smo neutemeljeno upali?

Ne! naša nadeja nij bila kriva; kriva je bila le naša poznejša — malomarnost!

Vi menite, da mladič — in ondaj je naš narod bil mladiču podoben — ne sme vsega se nadejati? Potem odrecite spomladi cvet, odrecite cvetu sad, a sadu dozoritev! V čem li se bode ogrela spomladna zemlja, ako ne v gorkoti bližajočega mu se solnea? Rastlini je naloga, da kalí, da se razvija, da raste, da svoj plod prinaša. Ako jej prestriže mraz lasice, perjiče, nežno

cvetličje, kriva nij ona, ker se je življenja veselila, kriva je samó huda naključba, da jo je mraz zadél. Ta mraz pa je bila, da to ponovim, naša narodna malomarnost.

Mi smo videli lep razcvit, ali po prvem navdušenju bilo je premalo dela! Ogenj prve navdušenosti nam je potratil preveč močij, kojih je trebalo hraniti za delo! Mi smo narod preveč ljubili, a premalo za-nj delali, in odtod današnji časi!

A pesniki so vsakemu narodu proroki. Da bode Slava mati se vzdramila, to njih prorokovanje vidimo danes utelesjeno, samo da je „matjuška“ Slava, menda od predolgega sna, nekoliko še prezaspala. Nekaj več živahnosti ne bi jej zdaj škodovalo. Jedva probúdivši se kliče jo pa tudi nekaj preveč otrok pomoči in kruha; matka pa je premalo pripravila se za svoj posel in zato je še v majhenih stiskah, kojih pa se gotovo bode v kratkem rešila. —

Kakó pa hočete, prijatelj, velike čine drugače vstvarjati, ako ne z navdušenjem in notranjim ognjem? Začetek je bil dober, napredek je njemu nepodoben; odtod vse sedanje pomanjkljivosti!

Ali dolgo ne bode dremala prirojena moč našega naroda. Vzdramil se bode on znovič in s tem bolj orjaško silo. Kraljevič Marko nij umrl, pravi pravljica, on le spava. Ko bodo orli zopet mladiče v svet pošiljali, ko bode pomlajena zemlja nove cvetlice poganjala, ko bode novorojeni solničič zopet sijal na nov zarod, ko se bodo novi pesniški glasovi oglašali po naših šumah in livadah — ondaj bode ogromno srce sinov Slave z nova zatrepetalo, nov ogenj bode prošnil mlade njih žile in mladi sokoli bodo

s tem silnejšo silo se vrgli na svoj plen. Ta polet pa bo silnejši od prvega. Še nij gnezdo junakov prazno, še se ustvarjajo čini, koji presežajo vse prejšnje čine, še néti Črnagora svojim orlom netrepetajoče prsi in veliki vzgledi bodo budili na posnemanje še večí zarod. Današnji časi bodo

prešli kot megla, ki zakriva dan; padlo bode zagrinjalo luči; zasijal bo nov dan; v njem se bode zasvetil, v njem oživil nov rod, z novim rodod nova doba, in pesniki proroki bodo obdržali svoje pravo! Ta doba pak nam prisije po resnem trudu in delu!

J. Pajk.

Književnost in umetnost.

V Celovcu je 4. t. m. preminil veteran slovenskih literatov, profesor Karol Robida. Marljivo je obdeloval ne samo polje mladinske odgoje, temveč tudi znanstveno sploh, posebno pa slovensko literarno polje. Spisal je v onih časih, ko je občna znanstvena delavnost pri nas še spavala, l. 1849, za one čase imenitno delo: „Naravoslovje ali fizika“. Tudi popularnih del je nekoliko izdal, namreč: „Zdravo teló narboljše blagó“, „Domači zdravnik“, „Domači živinozdravnik“, in drugih poluznanstvenih spisov v raznih slovenskih listih. Ta dela kažejo, da je rajni znal ne samo učeno, temveč tudi po narodno pisati ter svoje vednosti tudi priprostemu ljudstvu na korist obračati. In vse to je delal na Koroškem, v zibeli naše najstarejše zgodovine, a zdaj žali bog tujstvu najbolj izpostavljene slovenske strani. Tem večja je njega in njegovih tovarišev, kakor n. pr. Janežiča, žrtvoljubna delavnost. Robida je dosegel lepo starost, 73 let. Zgodovina slovenske književnosti bode ga vedno s hvaležnim spominom omenjala. — Čitateljem slovenskim ne manjka gradiva in čitanja; pač pa pisateljem potrebne izpodbuje in radosti k pisanju, ker se pisateljski trudi tako slabo plačujejo. In vendar bi človek smel reči: dobri nauki in bistri, sijajni vzgledi so več vredni nego one kratke

veseličice, koje se kupujejo z onimi malimi svoticami denarja, kar bi se ga na knjige potrošilo. Naj omenim danes nekaj takih spisov. Prvi je „Prižigalec“. Povest ta je sicer prevod — kdor se križa pred prevodi, temu se vé da zastonj takih knjig priporočamo —, ali prevod z veljavne angleške knjige in dober, po domače pisan prevod: Jesenkovo umevno pero. Iz „Prižigalca“ si trpeči človek lahko nabere léka tolažbe in vztrajnosti. „Prižigalec“ obsega dva zvezka po 500 tr. in se naročuje v Trstu v „Slavjanskej čitalnici“. — Marljivi, delavni in večje podpore vredni slovenski nadučitelj, g. Lapajne, izdaje leto za letom dél, ki so vse in vsake pozornosti dostojne. Ravno je zopet na svitlo dal „Učitelja Dobrašina“, v ktorej povesti je naslikan uzorni učitelj v raznih svojih položajih. Cena te knjižice je samo po 8 kr.; lepo delce se dobiva pri g. Iv. Lapajne-ju v Ljutomeru (Luttenberg.) — Čermakovo sliko: „Ranjeni Crnogorac“ so uže razni listi omenjali zaradi nje krasote in zanimivosti. Naj še mi ta lepi slovanski umotvor priporočimo. Slika, na platno z barvami natisnena, stane z okvirom vred 36 for. na enkrat plačanih, 40 for. pak v 8 mesečnih obrokih po 5 for. Dobiva se v Zagrebu pri E. F. Bothe-ju, v Mariboru pa pri g. N. Kollerju, koroška ulica. —